

STORTINGET

Representantforslag 143 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson

Dokument 8:143 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om en kritisk gransking av skjermbruk i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Regjeringen har som mål at Norge skal være verdens mest digitaliserte land innen 2030. I skolen er man allerede langt på vei. Norske elever går på en av de mest digitaliserte skolene i verden. Tall fra Grunnskolenes informasjonssystem for skoleåret 2023–2024 viser at de aller fleste elever har en egen digital enhet (såkalt en-til-en-dekning). Lavest er deknningen på 1. til 4. trinn, der 85 pst. har en egen digital enhet. Ellers i grunnskolen er deknningen 98 pst.

Den digitale satsingen i skolen har vært initiert av politikernes. Tilbake i 2004 kom stortingsmeldingen Kultur for læring (St. Meld. nr. 30 (2003–2004)) og handlingsplanen Program for digital kompetanse 2004–2008. Videre kom Kunnskapsløftet i 2006, som inkluderte «digitale ferdigheter» som en av nå fem grunnleggende ferdigheter for læring. Denne holdningen ble videreført da læreplanene ble erstattet av Kunnskapsløftet 2020. Kunnskapsdepartementet la i 2017 frem en egen strategi for digitalisering av grunnopplæringen, med tilhørende handlingsplaner. I denne perioden gikk mange skoler til innkjøp av digitale verktøy. Da skolene

ble helt eller delvis stengt våren 2020 grunnet koronapandemien, skjøt digitaliseringen ytterligere fart.

Denne utviklingen har gjort den norske skolen til et attraktivt marked for verdens største teknologiselskaper, som bruker den som et slags utstillingsvindu, slik Klassekampen har vist gjennom flere artikler – senest i januar 2025. Forslagsstillerne mener det er nødvendig å stille spørsmål ved om utviklingen de senere årene har skjedd på politikernes og skolenes egne premisser eller på de store teknologiselskaperens premisser. Er det barnas læringsgevinst eller selskaperens økonomiske gevinst som har styrt utviklingen?

Foreldre, lærere og fagpersoner har uttrykt skepsis og misnøye med skjermens rolle i skolen i dag. Blant annet viser en undersøkelse fra Skolenes landsforbund at seks av ti lærere mener at det er for mye skjerm i skolen. Skjermbruksutvalget (NOU 2024:20 Det digitale (i) livet – Balansert oppvekst i skjermenes tid) peker på at skjermbruk kan ha konsekvenser for konsentrasjonen og ikke minst søvmengden til barn og unge. I tillegg slår en OECD-rapport fra 2015 fast at det faktisk forekommer negative læringsresultater ved utstrakt bruk av digitale enheter i skolen:

«But students who use computers very frequently at school do a lot worse in most learning outcomes, even after accounting for social background and student demographics.»¹

I 2023 kom en stor rapport fra UNESCO hvor man blant annet slo fast følgende:

«Det finnes lite robust bevis på at digital teknologi har en tilleggsverdi i utdanning. [...] Mye av bevisene kommer fra de som prøver å selge [teknologien].»²

1. OECD (2015). Students, Computers and Learning: Making the Connection, PISA, OECD Publishing.

Den internasjonale undersøkelsen ICILS fra 2024 viser også at norske elever ikke har særlig mer digital kompetanse enn andre, dette til tross for at norske elever bruker digital teknologi mest i skolen sammenlignet med andre land. Fire av ti niendeklassinger er på det laveste nivået av digital kompetanse, og samtidig har andelen elever på det høyeste nivået falt.

Samtidig som flere undersøkelser peker mot at digitaliseringen av norsk skole ikke har medført de resultatene man så for seg, er det lite informasjon om hva digitaliseringen har kostet. Rødt har tidligere etterlyst en årlig kostnadsoversikt over kommunenes innkjøp av nye digitale enheter til elevene og årlige kostnader ved nye og eksisterende lisenser for læringsprogram, jf. budsjettspørsmål nr. 446 og 445 av 15. oktober 2024. Slik manglende oversikt over kostnadsbildet gjør det vanskelig å ha reelle politiske debatter om hva pengene som er brukt på en-til-en-dekning og lisensierte læringsprogrammer, kunne gått til, for eksempel trykte lærebøker og flere lærere i klasserommet.

Skjermbruksutvalget viser i sin rapport til at flere skoler og skolefritidsordninger «viser film eller nyheter for barn på storskjerm under matpauser». Denne praksisen har fått flere av organisasjonene i referansegruppen til å uttrykke bekymring. En slik praksis er heller ikke i tråd med veileder for helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Utvalget konkluderer med at skolene bør begrense denne praksisen, slik at måltidene kan være en sosial arena for barn. En forutsetning for dette er åpenbart nok ansatte på jobb til å holde ro og orden i matpausene.

Mange foreldre har også vært kritiske til at barn får sendt med seg den digitale enheten hjem i sekken. Det fører ofte til mer skjermbruk hjemme og mer innesitting i påvente av at foreldrene kommer hjem fra arbeid. Samtidig øker det også risikoen for at enheten blir ødelagt. Det er et kjent fenomen at ti-åringer fort kan slenge fra seg sekken på vei hjem fra skolen. Skader på personlige enheter har ført til flere konflikter mellom skole og foreldre.

I Sverige har den svenske riksrevisjonen satt i gang en forstudie av skolemyndighetenes arbeid for at skolene skal basere seg på vitenskapelig og etterprøvbart forskning.³ Forfatter og medieviser Maja Lunde har i et innlegg i Klassekampen (11. november 2024) stilt spørsmål ved om det er blitt for tette bånd mellom Skole-Norge og IKT-bransjen. Samme avis har også vist at sju norske skoler deltar i programmet Apple Distinguished Schools. Et av kriteriene for å kvalifisere til dette er at skolen må etablere et program der hver elev har en Ipad eller Mac, og der utdanningsapper fra App Store og andre digitale ressurser skal innlemmes i pensum. Forslagsstillerne frykter at dette viser at det ikke er rene faglig-pedagogiske vurderinger som ligger til grunn, men også andre hensyn, når det gjelder digitaliseringen av norsk skole.

Forslagsstillerne er urolige for utviklingen i grunnleggende ferdigheter blant norske elever og ser derfor fram til å lese rapporten til utvalget som er satt ned for å se på fremtidens skole. Men norske elever fortjener handlekraftige politikere som evner å stille utviklingen i bero mens man venter på oppdatert kunnskap og nye råd.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen frembringe de reelle årlige utgiftene for innkjøp av digitale enheter og lisenser til læringsprogram for elever i grunnskolen.
2. Stortinget ber regjeringen gjennom Utdanningsdirektoratet utarbeide en veileder som oppfordrer grunnskoler til å innføre skjermfrie spisepauser og til at den digitale enheten ikke skal være med hjem i sekken.
3. Stortinget ber regjeringen granske digitaliseringen av skolen, inspirert av modell fra Sverige.

26. mars 2025

Hege Bae Nyholt

Sofie Marhaug

Mimir Kristjánsson

2. UNESCO (2023). Global Education Monitoring Report 2023: Summary.
3. Olsson, E. (5. september 2024). Riksrevisjonen ska granska skolans myndigheter. *Vi Lärare*.